

**BOJXONA SURISHTURUVINI RIVOJLANTIRISH:
HUQUQBUZARLIKLARNI RO'YXATGA OLISH VA KO'RIB
CHIQUISHGA RAQAMLI YONDASHUV**

Alisherov Sirojiddin Ruzibek o'g'li
Bojxona instituti magistratura tinglovchisi
b\lx leytinanti

Musayev Jamoliddin
Bojxona instituti "Maxsus huquqiy fanlar"
kafedrasi katta o'qituvchisi,
b\lx podpolkovnigi

Annatatsiya:

Bojxona sohasidagi jinoyatlar to'g'risidagi ariza va xabarlarni ro'yxatga olish va ko'rib chiqish tartib-taomillarining takomillashtirilishi soddalashtirish, tezkorlik va aniqlikka e'tibor qaratgan holda kompleks yondashuvni taqozo etadi. Bu foydalanuvchilarga qulay onlayn portalni ishlab chiqish, aniq ko'rsatmalar, avtomatlashtirish vositalari va mavjud bojxona tizimlari bilan integratsiyani o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, real vaqt rejimida aloqa, ishonchli ma'lumotlar xavfsizligi va boshqa agentliklar bilan hamkorlik qilish kabi choralar juda muhimdir. Noyob identifikatsiya raqamlari, QR kod integratsiyasi va ish jarayonini avtomatlashtirishga ega raqamlashtirilgan tizim butun jarayon davomida shaffoflik va javobgarlikni ta'minlaydi. Muntazam ravishda hisobot berish, tahlil qilish va malaka oshirish tizim samaradorligini yanada kuchaytirmoqda. Ushbu kompleks yondashuv bojxona jinoyatlarini ko'rib chiqishning shaffof, samarali va xavfsiz jarayonini yaratish, ro'yxatga olishdan to hal etishgacha bo'lgan muvofiqlashtirish va nazoratni yaxshilashga qaratilgan.

Annotation: The enhancement of procedures for registering and reviewing customs crimes applications and messages necessitates a comprehensive approach focusing on simplification, efficiency, and accuracy. This involves the development of a user-friendly online portal, clear instructions, automation tools, and integration with existing customs systems. Additionally, measures such as real-time communication, robust data security, and collaboration with other agencies are crucial. A digitized

system featuring unique identification numbers, QR code integration, and workflow automation ensures transparency and accountability throughout the process. Regular reporting, analysis, and training further strengthen the effectiveness of the system. This comprehensive approach aims to create a transparent, efficient, and secure process for handling customs crimes, promoting better coordination and oversight from registration to resolution.

Аннотация: Совершенствование процедур регистрации и рассмотрения заявлений и сообщений о таможенных преступлениях требует комплексного подхода, направленного на упрощение, эффективность и точность. Это предполагает разработку удобного для пользователя онлайн-портала, четких инструкций, средств автоматизации и интеграцию с существующими таможенными системами. Кроме того, решающее значение имеют такие меры, как связь в режиме реального времени, надежная защита данных и сотрудничество с другими ведомствами. Оцифрованная система с уникальными идентификационными номерами, интеграцией QR-кодов и автоматизацией рабочего процесса обеспечивает прозрачность и подотчетность на протяжении всего процесса. Регулярная отчетность, анализ и обучение еще больше повышают эффективность системы. Этот комплексный подход направлен на создание прозрачного, эффективного и безопасного процесса рассмотрения таможенных преступлений, способствующего улучшению координации и надзора от регистрации до разрешения.

Kalit so'zlar: Bojxona nazorati, Raqamlashtirilgan yondashuv, Qoidabuzarliklar, Ro'yxatdan o'tish jarayoni, Samaradorlik, Shaffoflik, Aniqlik, Onlayn portal, Avtomatlashtirish, Integratsiya, Raqamli hujjatlar, Ma'lumotlar xavfsizligi, Hamkorlik, Huquqni muhofaza qilish organlari, Xalqaro tashkilotlar, Modernizatsiya, Oddiylashtirish, Aloqa, Ishlash ko'rsatkichlari, Qayta aloqa mexanizmi.

Keywords: Customs control, digitized approach, violations, registration process, efficiency, transparency, accuracy, online portal, automation, integration, digital documents, data security, cooperation, law enforcement agencies, international

organizations, modernization, simplification, communication, performance indicators, feedback mechanism.

Ключевые слова: Таможенный контроль, цифровой подход, нарушения, процесс регистрации, эффективность, прозрачность, точность, онлайн-портал, автоматизация, интеграция, цифровые документы, безопасность данных, сотрудничество, правоохранительные органы, международные организации, модернизация, упрощение, коммуникация, показатели эффективности, механизм обратной связи.

Ma'lumki, Prezidentimizning 2023-yil 11-sentabrdagi **“O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida**”gi farmoni, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasini 2023-yilda sifatli va o‘z vaqtida amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori hamda “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi loyihalari keng jamoatchilik e’tiborida bo‘lib turibdi.

Strategiyada besh yo‘nalish – har bir insonga o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarishi uchun munosib sharoitlarni yaratish, barqaror iqtisodiy o‘sinh orqali aholi farovonligini ta’minlash, suv resurslarini tejash va atrof-muhitni muhofaza qilish, qonun ustuvorligini ta’minlash, xalq xizmatidagi davlat boshqaruvini tashkil etish hamda mamlakatni xavfsiz va tinchliksevar davlatga aylantirish ishlarini davom ettirish bo‘yicha 100 ta maqsad o‘rin olgan.

E’tiborlisi, bu maqsadlarning har biri **“Xalq xizmatidagi davlat”** tamoyili asosida xalqimizning bugungi hayotini yanada yaxshilash uchun yo‘naltirilishi ko‘zda tutilgan.¹

Prezidentimiz shu yil 28-iyul kuni Farg‘ona shahrida hududlarda huquqbuzarliklarning oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashish borasidagi ustuvor vazifalar yuzasidan o‘tkazgan videoselektor yig‘ilishida **“Biz islohotlarimizning ilk kunlaridanoq inson qadrini ulug‘lashni eng oliy qadriyat sifatida e’tirof etdik. Yangilangan Konstitutsiyamizda ham O‘zbekiston huquqiy davlat ekanligini muhrlab qo‘ydik. Yagona maqsadimiz – adolat va qonun ustuvorligini ta’minlash orqali xalqimizni rozi qilish”**, dedi.²

¹ <https://uzbekistan2030.uz/uz-Latn/decrees/>

² <https://yuz.uz/uz/news/ozbekiston--2030-strategiyasiislohotlarimiz>

Mana shu maqsadlar **“O‘zbekiston – 2030” strategiyasida** ham o‘z aksini topayotgani e’tiborlidir. Yuqorida ta’kidlaganimizdek, strategiyaning bosh maqsadlaridan biri – adolat, qonun ustuvorligi, xavfsizlik va barqarorlikni kafolatli ta’minlash hisoblanadi. Jumladan, strategiya loyihasining **to‘rtinchi yo‘nalishi 87-maqsadi** aynan **huquqni muhofaza qiluvchi organlari faoliyatini xalq manfaatlari, qadr-qimmati va huquqlarini himoya qilishiga** bag‘ishlangan. Unga ko‘ra, yagona elektron reyestr yaratish orqali jinoyat ishi qo‘zg‘atilishidan tortib, ish yuzasidan hukm chiqarilguniga qadar bo‘lgan jarayonni individual raqam va QR kodi orqali kuzatib borish imkoniyatini joriy qilish, dalillarni to‘plash va mustahkamlash faoliyatini zamonaviy texnologiyalar va so‘nggi ilmiy yutuqlar yordamida to‘liq raqamlashtirish borasidagi vazifalar belgilangan.

Bojxona nazorati sohasida tartib-qoidalarni tartibga solish noqonuniy faoliyatga qarshi samarali kurashish uchun muhim ahamiyatga ega. Bojxona jinoyatlarini ro'yxatga olish va ko'rib chiqishning an'anaviy usullari ko'pincha og'ir qog'ozbozlik, qo'lda ishlov berish va tarqoq aloqa kanallarini keltirib chiqaradi, bu esa samarasizlik va mumkin bo'lgan noaniqliklarga olib keladi. Butun dunyo bo'ylab bojxona organlari modernizatsiya zarurligini tan olgan holda, qonunbuzarliklar, arizalar va xabarlar bilan ishlashda samaradorlik, shaffoflik va aniqlikni oshirish uchun raqamli yechimlarga tobora ko‘proq murojaat qilmoqda.

Bojxona jinoyatlari bilan bog‘liq ariza va xabarlarni ro‘yxatdan o‘tkazishga bag‘ishlangan foydalanuvchilarga qulay onlayn portalni ishlab chiqish ushbu transformatsiyaning asosiy qadamlaridan biridir. Raqamli platformaga o'tish orqali manfaatdor tomonlar hujjatlarni minimallashtirishi, xatolarni kamaytirishi va jarayon davomida uzluksiz muloqotni osonlashtirishi mumkin. Aniq ko'rsatmalar ushbu portalga hamroh bo'lishi kerak, foydalanuvchilarga taqdim etish talablari, zarur hujjatlar va afzal ko'rilgan formatlar bo'yicha yo'l-yo'riq ko'rsatib, protokolga muvofiqlik va rioya qilishni ta'minlaydi.

Avtomatlashtirish dastlabki ko'rib chiqish jarayonini tezlashtirishda asosiy vosita sifatida paydo bo'ladi. Avtomatlashtirish vositalaridan foydalanish kiruvchi ilovalarni tezkor tasniflash va tahlil qilish, potentsial qizil bayroqlarni aniqlash va ish jarayonini soddalashtirish imkonini beradi. Bundan tashqari, elektron hisob-fakturalar va yetkazib berish yozuvlari kabi raqamli hujjatlarning integratsiyasi ko'rib chiqish jarayonini tezlashtiradi, an'anaviy qog'ozga asoslangan hujjatlar bilan bog'liq kechikishlarni bartaraf etadi.

Samaradorlikni yanada oshirish uchun ro'yxatga olish va ko'rib chiqish tizimini mavjud bojxona ma'lumotlar bazalari va hamkor idoralar tizimlari bilan integratsiya qilish zarur. Ushbu uzluksiz integratsiya keng qamrovli ma'lumotlarga kirishni ta'minlaydi, ortiqcha ma'lumotlarni kiritishni minimallashtiradi va qaror qabul qilish imkoniyatlarini oshiradi. Haqiqiy vaqt rejimidagi aloqa kanallari, jumladan, elektron pochta xabarlar, SMS-xabarnomalar yoki onlayn xabar almashish tizimlari bojxona xodimlari va ariza beruvchilar o'rtasidagi tezkor o'zaro aloqalarni osonlashtiradi, muammolarni hal qilishda faol yondashuvni rivojlantiradi.

Bundan tashqari, samaradorlik ko'rsatkichlarini belgilash hokimiyatga ro'yxatga olish va ko'rib chiqish jarayonining samaradorligini doimiy ravishda nazorat qilish imkonini beradi. Muntazam audit va teskari aloqa mexanizmlari doimiy takomillashtirish uchun qimmatli tushunchalar beradi va tizim o'zgaruvchan muammolar va foydalanuvchi ehtiyojlariga javob berishini ta'minlaydi.

Xabarimiz borki, joriy yilning yanvar oyidan bojxona organlari axborot tizimida huquqbuzarliklarni ro'yxatga olish va ko'rib chiqishda **“Yangi BQB” AAT** dasturi ishga tushdi. Aynan shu dastur bojxonaga oid jinoyatlar to'g'risida ariza va xabarlar ro'yxatga olish va ko'rib chiqish jarayonini yanada takomillashtirish hamda raqamlashtirishda istiqbolli dasturlardan biri hisoblanadi. Bojxonaga oid jinoyatlar haqida ariza va xabarlar ro'yxatga olish va ko'rib chiqish, xususan, individual raqamlar va QR-kod orqali jinoyat ishi ochilganidan to sud hukmi chiqqungacha bo'lgan jarayonni onlayn kuzatib borish imkoniyatini beruvchi onlayn portal aynan **“Yangi BQB” AAT** dasturi asosida yaratilishi lozim.

Bojxona jinoyatlariga oid arizalar va xabarlar yuborish uchun foydalanuvchilarga qulay onlayn portalni ishlab chiqilishi lozim. Bu hujjatlarni kamaytirishi, xatolarni minimallashtirishi va jarayonni yanada qulayroq qilishi mumkin. Bojxonaga kelgan qoidabuzarliklar, arizalar va xabarlar ro'yxatdan o'tkazish uchun keng qamrovli va raqamlashtirilgan tizimni joriy etish va ish qo'zg'atilishidan yakuniy hal qilinishigacha kuzatishni ta'minlash uchun biz quyidagi amallarni bajarishimiz kerak bo'ladi:

Raqamli ro'yxatga olish tizimi:

Barcha qoidabuzarliklar, arizalar va xabarlar uchun markazlashtirilgan raqamli ro'yxatga olish tizimini joriy etish. Ushbu tizim barcha tegishli ma'lumotlarni, shu

jumladan huquqni buzilishining mohiyatini, ishtirok etgan tomonlarni va tasdiqlovchi hujjatlarni o'z ichiga olishi kerak.

Noyob identifikatsiya raqami:

Ro'yxatdan o'tish paytida har bir holatga noyob identifikatsiya raqamini berish lozim. Bu raqam butun jarayon davomida ma'lumotnoma bo'lib xizmat qiladi.

QR-kod integratsiyasi:

Har bir noyob identifikatsiya raqami bilan bog'liq QR kodini yaratish kerak. Ushbu QR kod ish bilan bog'liq hujjatlarda chop etilishi mumkin va ish tafsilotlariga tezkor kirish uchun skanerdan o'tkazilishi mumkin.

Onlayn yuborish portali:

Arizalar va xabarlarni yuborish uchun onlayn portalni ishlab chiqish. Bu portal shoffof va barcha tegishli manfaatdor tomonlar uchun ochiqlikni ta'minlaydi.

Avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish vositalari:

Ishlarni dastlabki baholash uchun qarorlarni qabul qilishning avtomatlashtirilgan vositalarini joriy etish. Bu holatlarni tasniflashda va xavf omillari asosida ularni birinchi o'ringa qo'yishda yordam beradi.

Bojxona tizimlari bilan integratsiya:

Ma'lumotlarning uzluksiz oqimini ta'minlash va harakatlarning takrorlanishiga yo'l qo'ymaslik uchun ro'yxatga olish tizimini mavjud bojxona ma'lumotlar bazalari va tizimlari bilan birlashtirish lozim.

Ish oqimini avtomatlashtirish:

Ishlarni qayta ishlash uchun ish jarayonini avtomatlashtirish, shu jumladan bildirishnomalar, hujjatlarni ko'rib chiqish va qaror qabul qilish. Bu qo'lda aralashuvni kamaytiradi va umumiy jarayonni tezlashtiradi.

Haqiqiy vaqtda kuzatish:

Ishning borishini Real vaqtda kuzatishni joriy etish. Manfaatdor tomonlar, shu jumladan murojaat etuvchilar va bojxona xodimlari, noyob identifikatsiya raqami yoki QR kodidan foydalangan holda ishning holatini onlayn ravishda kuzatib borishlari kerak.

Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiylik choralari:

Xizmat doirasida foydalanishga mo'ljallangan ma'lumotlarni himoya qilish uchun mustahkam ma'lumotlar xavfsizligi choralari amalga oshirish. Ish tafsilotlarining maxfiylikni saqlash uchun ma'lumotlar maxfiylik qoidalariga muvofiqligini ta'minlash.

Hamkorlik platformasi:

Tergov va qaror qabul qilish jarayonida ishtirok etadigan turli idoralar o'rtasida hamkorlik qilish uchun xavfsiz onlayn platformani ishlab chiqish lozim. Bu ma'lumot almashish va muvofiqlashtirishni osonlashtirishi mumkin.

Muntazam hisobot va tahlillar:

Ishlashning asosiy ko'rsatkichlarini (KPI) kuzatish va jarayon samaradorligini baholash uchun hisobot va tahlil tizimini joriy etish. Muntazam hisobotlar to'siqlarni va yaxshilanish joylarini aniqlashga yordam beradi.

Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali biz bojxona organlarida qoidabuzarliklar, arizalar va xabarlarni ro'yxatdan o'tkazish va qayta ishlashning shaffof, samarali va kuzatiladigan tizimini yaratishimiz mumkin. Ushbu raqamlashtirilgan yondashuv javobgarlikni kuchaytiradi va ishning butun hayot aylanishini yaxshiroq kuzatishga imkon beradi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, bojxona nazorati sohasidagi tartib-taomillarning raqamlashtirish orqali modernizatsiya qilingani noqonuniy faoliyatga qarshi samarali kurashish borasidagi muhim qadamdir. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi adolat, qonun ustuvorligi, xavfsizlik va barqarorlikka alohida e'tibor qaratgan holda ro'yxatga olish va ko'rib chiqish jarayonlarini takomillashtirish maqsadlari bilan chambarchas mos keladi. Onlayn portallar, qaror qabul qilishning avtomatlashtirilgan vositalari va real vaqt rejimida kuzatuv tizimlari kabi raqamli texnologiyalardan foydalangan holda bojxona organlari operatsiyalarni soddalashtirishi, xatolarni minimallashtirishi va shaffof aloqa kanallarini rivojlantirishi mumkin.

Noyob identifikatsiya raqamlari va QR-kod integratsiyasi bilan birga markazlashtirilgan raqamli ro'yxatga olish tizimining joriy etilishi tegishli ma'lumotlarga oson kirishni ta'minlaydi va butun jarayon davomida mas'uliyatni oshiradi. Bundan tashqari, bojxona tizimlari va hamkorlik platformalarining integratsiyasi idoralararo hamkorlikni kuchaytiradi, bu esa yanada samarali axborot almashish va muvofiqlashtirishga olib keladi.

Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiylik choralari maxfiy ma'lumotlarni himoya qilish, qoidalarga rioya qilishni ta'minlash va ish tafsilotlarining maxfiyligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Muntazam hisobot va tahlillar hokimiyatga samaradorlik ko'rsatkichlarini kuzatish, yaxshilash uchun yo'nalishlarni aniqlash va shunga muvofiq strategiyalarni moslashtirish imkonini beradi.

BQB AAT dasturining joriy etilishi bojxona jarayonlarini raqamlashtirishni yanada rivojlantirish, huquqbuzarliklar, arizalar va xabarlarni ro'yxatga olish bo'yicha kompleks yechimlarni taklif qilishda istiqbolli tashabbus hisoblanadi. Belgilangan bosqichlarga rioya qilish orqali bojxona organlari mas'uliyatni kuchaytiruvchi va bojxona nazorati harakatlarining umumiy samaradorligini oshiradigan shaffof, samarali va kuzatilishi mumkin bo'lgan tizimni yaratishi mumkin.

Mohiyatan, raqamlashtirilgan yondashuvga o'tish O'zbekistonning adolat, qonun ustuvorligi va fuqarolarga yo'naltirilgan boshqaruv tamoyillarini ta'minlashga sodiqligini ta'kidlaydi. Doimiy innovatsiyalar va hamkorlik orqali bojxona organlari milliy manfaatlarni himoya qilish, jamoat xavfsizligini ta'minlash va barqaror iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish bo'yicha o'z vazifalarini yaxshiroq bajarishlari mumkin.

Foydalanilgan veb-sahifalar ro'yxati

1. <https://uzbekistan2030.uz/uz-Latn/decree/>
2. <https://yuz.uz/uz/news/ozbekiston--2030-strategiyasiislohotlarimiz>
3. <https://Uzcustoms-organization.stat>
4. <https://lex.uz/acts/-111460>